

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 13 czerwca 2018 r.

Poz. 4301

ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE WOJEWODY MAŁOPOLSKIEGO

z dnia 13 czerwca 2018 r.

w sprawie nadania nazwy ulicy „Wąska” w miejscowości Miechów w Gminie Miechów

Na podstawie art. 6 ust. 2 i ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 oraz w związku z art. 1 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (t.j. Dz. U. z 2018 r. r. poz. 1103 z późn. zm.) po uzyskaniu opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność dotychczasowej nazwy Służba Polsce z przepisami ww. ustawy zarządza się, co następuje:

§ 1. Ulicy o dotychczasowej nazwie „Służba Polsce” położonej w miejscowości Miechów w Gminie Miechów nadaje się nazwę: „**Wąska**”.

§ 2. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Wojewoda Małopolski

Piotr Ćwik

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1103), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389) oraz ustawą z dnia 14 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki oraz ustawy o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2495).

W myśl normy określonej przepisem art. 1 ustawy, nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować (ust. 1). Zgodnie z ustawą, za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989 (ust. 2).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. W myśl natomiast art. 6 ust. 2 w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Z uwagi na powyższe unormowania Rada Miejska w Miechowie miała ustawowo określony termin do dokonania zmian nazwy ulicy w oparciu o przepisy ww. ustawy. Wobec niepodjęcia wymaganych prawem czynności w terminie do 2 września 2017 r. i nie dokonania zmiany nazwy ulicy „Służba Polsce” położonej w mieście Miechów, obowiązek nadania nazwy ulicy zgodnej z przepisami ustawy należy do Wojewody Małopolskiego.

W myśl przepisów ustawy wydanie zarządzenia zastępczego przez wojewodę wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (dalej: IPN) potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (art. 6 ust 3 ustawy). Oczekiwanie na opinię IPN wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego (art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 *in fine* ustawy).

W dniu 17 listopada 2017 r. do Wojewody Małopolskiego wpłynęło pismo Pana Adama Siwka, Dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Warszawie (pismo z dnia 13 listopada 2017 r., znak: BUW-940-233(12)/17), zawierające uzupełniający wykaz nazw ulic w Krakowie i Miechowie, które spełniają normy art. 1 i art. 6 ww. ustawy.

Wojewoda Małopolski pismem z dnia 27 listopada 2017 r. (znak: WN-II.4100.586.2017) wystąpił do Dyrektora Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie z wnioskiem o wydanie opinii czy obowiązująca w dniu wejścia w życie ww. ustawy nazwa ulicy Służba Polsce (dot. Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”) jest zgodna czy też jest niezgodna z przepisami rzeczony ustawy. Opinia IPN wpłynęła do organu nadzoru w dniu 11 czerwca 2018 r. (pismo z dnia 30 maja 2018 r., znak: BUW-940-233(36)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa ulicy Służba Polsce w miejscowości Miechów wypełnia normę art. 1 ust. 1 ustawy.

Z treści opinii wynika, co następuje – cyt.: „Powszechna Organizacja „Służba Polsce” była strukturą utworzoną przez narzucone Polsce władze stalinowskie 25 lutego 1948 r. Formalnie powołano ją do życia na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu. Celem organizacji było związanie z obozem władzy komunistycznej młodzieży w wieku od 16 do 21 lat. Propagandowa nazwa miała przesłonić ideologiczne cele organizacji i jej pełne podporządkowanie partii komunistycznej, pod której kierunkiem w organizacji realizowano indoktrynację polityczną w duchu ideologii komunistycznej.

Pierwsze plany stworzenia tego rodzaju [organizacji] pojawiły się w komunistycznej Polskiej Partii Robotniczej (PPR) w pierwszych miesiącach funkcjonowania osadzonego w Polsce przez J. Stalina tzw. Rządu Tymczasowego. W czerwcu 1945 r. została wydana uchwała Sekretariatu Komitetu Centralnego PPR, w której wskazano na konieczność powołania organizacji w pełni podporządkowanej komunistom, zajmującej się obowiązkowym przeszkoleniem wojskowym i fizycznym ludzi młodych. Wytyczne te zrealizowano pół roku później, kiedy utworzono pierwsze Rady ds. wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Chodziło m.in. o ograniczenie „reakcyjnych” czyli niepodległościowych i antykomunistycznych nastrojów wśród młodzieży.

Od początku powołania „SP” była ona kontrolowana przez komunistyczną młodzieżówkę PPR – Związek Walki Młodych, przekształcony następnie w Związek Młodzieży Polskiej. Był on przede wszystkim odpowiedzialny za pracę ideologiczną i polityczną nad członkami „Służby Polsce”. Zgodnie ze wzorami sowieckimi do każdego hufca dołączany był również ideologiczny pracownik wychowawczo-polityczny z ZMP, który miał za zadanie prowadzić szkolenia polityczne oraz reagować na wszelkie przejawy myślenia i postępowania niezgodnego z doktryną komunistyczną. Organizowano także szkolenia ideologiczne pośród członków „SP”. ZMP zakazał także podczas prac junaków odprawiania jakichkolwiek praktyk religijnych oraz zabraniano uczestnictwa w mszach świętych w niedziele.

W uchwale biura politycznego KC PZPR stwierdzono, iż: *PO „SP” została powołana, aby objąć wychowaniem w duchu Demokracji Ludowej całą młodzież. [...] udział młodzieży w pracach „SP” miał wytwarzać nowy stosunek do pracy, do obowiązku społecznego oraz podnosić jej świadomość i aktywność polityczną. Wyrazem tego miało być współzawodnictwo pracy w brygadach i hufcach „SP”, podejmowanie zobowiązań i przekraczanie ich, udział w masowych akcjach politycznych przeprowadzanych przez PZPR i stronnictwa demokratyczne oraz zasilanie szeregów Związku Młodzieży Polskiej przez junaków z brygad i hufców „SP”. Członków Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” nazywano junakami. Formowano w hufce (w zależności od miejsca powstania hufca dzielono je na miejskie i wiejskie oraz szkolne i zakładowe) oraz brygady (pracujące z dala od miejsca zamieszkania). W każdym miesiącu hufce były zobowiązane do wykonania określonej liczby godzin prac np. hufce szkolne miały wykonywać tzw. trzydniówki, czyli w każdym miesiącu miały przepracować trzy dni: m.in.*

była to pomoc przy zbiorach rolniczych czy pomoc w odbudowie Warszawy. Odbywały się również ćwiczenia *stricte* wojskowe np. nauka strzelania.

Szczyt działalności PO „SP” datuje się na lata 1948-1953 r. „SP” traktowana jako jeden z elementów stalinizmu w Polsce została zlikwidowana na fali narastającej „odwilży” na przełomie lat 1955/1956. (...)

W świetle przytoczonych faktów historycznych nie ulega kwestii, iż odwołująca się do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” nazwa ulicy „Służba Polsce” stanowi symbol komunizmu, o jakim mowa w art. 1 ust. 1 ustawy. (...) Tym samym nazwa propaguje komunizm, a co za tym idzie jest niezgodna z art. 1 ust. 1 ustawy.”

Dokonując oceny zgodności z art. 1 ustawy nazwy ulicy Służba Polsce w miejscowości Miechów w kontekście wydanej przez IPN opinii potwierdzającej niezgodność tej nazwy z przepisami ustawy, organ nadzoru podnosi co następuje.

Zgodnie z przywołanymi wyżej przepisami ustawy, organ nadzoru występuje do IPN o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy z art. 1 ustawy. Wydanie przez IPN opinii potwierdzającej tę niezgodność jest obligatoryjnym elementem procedury zmierzającej do wydania zarządzenia zastępczego nadającego nazwę zgodną z przepisami ustawy. W ocenie organu nadzoru przedmiotowa opinia nie może być traktowana tylko i wyłącznie jako zajęcie stanowiska w sprawie, jest to bowiem akt potwierdzający niezgodność istniejącej nazwy z art. 1 ustawy. Opinia ta została wydana przez IPN, który zgodnie z przepisami ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1575 z późn. zm.) został utworzony w celu realizacji zadań określonych w jej art. 1. W tym stanie rzeczy opinia ta winna być traktowana jako opinia wydana przez instytucję, która w swoim ustalonym ustawowo zakresie zadań i kompetencji ma m.in. obowiązek dokumentowania zbrodni nazistowskich, zbrodni komunistycznych, represji z motywów politycznych oraz działalności organów bezpieczeństwa państwa, ale także prowadzenia działań w zakresie edukacji publicznej i formułowania wniosków dotyczących edukacji historycznej oraz prowadzenia działań związanych z upamiętnianiem historycznych wydarzeń, miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, a także miejsc walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

Potwierdzenie niezgodności nazwy z ustawą o zakazie propagowania komunizmu (...) pochodzi zatem od instytucji, która została powołana do szerokiej działalności w zakresie obejmującym wiedzę historyczną, dotyczącą okresu od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r. i która w ramach tej działalności prowadzi badania naukowe nad porozbiorową i najnowszą historią Polski oraz gromadzi i opracowuje dokumenty pochodzące z tego okresu. Opinia ta ma zatem charakter oświadczenia wiedzy i w tym znaczeniu jest ona dla organu nadzoru istotna.

Godzi się nadto zauważyć, iż podstawowym założeniem ustawodawcy było usunięcie z przestrzeni publicznej nazw upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny, za niedopuszczalne uznano także nazwy, które propagują komunizm w ten sposób, iż nazwy te odnoszą się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944 – 1989. Jak wynika z projektu rzeczony ustawy (cyt.): „Mimo upływu ponad 25 lat od zmian ustrojowych w Polsce ulice, place i inne obiekty wciąż mają komunistycznych patronów. (...) ustawodawca nie może pozwolić na propagowanie symboliki komunistycznej, gdyż byłoby to demoralizujące dla społeczeństwa. Na równi z komunizmem

należy potraktować wszystkie inne ustroje totalitarne. Odmienne stanowisko byłoby wyrazem preferencji dla innych niż komunizm ustrojów totalitarnych, a podkreślenia wymaga, że w polskim systemie prawa wszystkie ustroje totalitarne są traktowane tak samo”.

Wydając niniejsze zarządzenie zastępcze organ nadzoru uznał, iż opinia sporządzona została przez podmiot legitymujący się odpowiednimi uprawnieniami (ustawowo zakreślonymi kompetencjami) oraz wiedzą fachową i pod względem formalnym nie budzi zastrzeżeń, nadto została sporządzona zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i wymogami wynikającymi z ww. ustawy. Opinia jest przekonująca i stanowi wiarygodny dowód w sprawie.

Również samodzielne ustalenia dokonane przez organ nadzoru w odniesieniu do nazwy ulicy „Służba Polsce” potwierdzają, iż dotychczasowa nazwa ulicy Służba Polsce w Miechowie odnosi się do organizacji symbolizującej i propagującej komunizm. Ponadto nazwa ta propaguje komunizm także i w ten sposób, iż odwołuje się wprost do organizacji symbolizującej represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989, a zatem spełnia także przesłankę, o której mowa w art. 1 ust. 2 ustawy.

Jak ustalił organ nadzoru, Powszechna Organizacja „Służba Polsce” została powołana na podstawie Ustawy z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1948 nr 12 poz. 90). Działała w latach 1948–1955. Pod pewnymi względami organizacja była wzorowana na Junackich Hufcach Pracy działających w latach 1936–1939, które opierały się na zaciągu ochotniczym. Powszechna Organizacja „Służba Polsce” miała charakter powszechny i umożliwiała werbunek przymusowy. Osobom, które nie stawily się do komisji „rejestracyjno-kwalifikacyjnej”, groziły kary do 2 miesięcy aresztu i 20 000 zł grzywny. Dopiero w końcowej fazie istnienia w 1954 r. werbunek miał charakter całkowicie ochotniczy.

Młodzież powoływana do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” była wysyłana do skoszarowanych brygad w różnych częściach Polski, często z dala od miejsca zamieszkania, gdzie wykonywała prace fizyczne, odbywała przeszkolenie wojskowe, była poddawana indoktrynacji ideologicznej. Represyjny charakter miały tzw. „brygady nadkontyngentowe”, później określane mianem Zastępczej Służby Wojskowej, do których powoływano osoby w wieku 21-30 lat uznane za wrogie politycznie, ze względu na pochodzenie społeczne lub ze względu na działalność. Członkowie „brygad nadkontyngentowych” kierowani do ciężkich prac w kopalniach, kamieniołomach i hutach.

Praca w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w świadomości społecznej kojarzyła się z pracą przymusową na rzecz III Rzeszy. Na niechętny stosunek społeczeństwa do werbunku miały wpływ relacje o głodowych racjach żywnościowych. Często spotykanym zjawiskiem były unikanie poboru i dezercje. Junacy też skarżyli się na złe warunki zakwaterowania i wyżywienie.

W początkowej fazie istnienia brygady Służby Polsce funkcjonowały pod opieką wojska, a msze polowe z udziałem kapelanów wojskowych były normalnym elementem ich funkcjonowania. Sytuacja zmieniła się po uchwałach Biura Politycznego KC PZPR ze stycznia 1949 r. Za wychowanie ideologiczne w brygadach miał odpowiadać Związek Młodzieży Polskiej. W 1950 r. utraciły one status jednostek wojskowych. Młodzież była poddawana politycznemu reżimowi wychowawczemu, który łączył w sobie elementy wojskowego regulaminu, wojskowej dyscypliny, kolektywnej pracy i masowej indoktrynacji. Stosowano procedurę publicznego nagradzania i piętnowania junaków. Zakazane zostały praktyki religijne.

Historyk z Uniwersytetu Łódzkiego K. Lesiakowski w następujący sposób oceniał powstanie Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”: *„Ustawa z 25 lutego 1948 r. była aktem bez precedensu w dziejach polityki państwa polskiego wobec młodzieży. Całkowicie wpisywała się w koncepcje polityczne polskich komunistów wychowania „nowego człowieka” i jednocześnie współgrała z stalinowską pragmatyką sprawowania władzy. Totalitaryzm stalinowski zawsze dążył do podporządkowania sobie wszystkich znajdujących się w zasięgu jego oddziaływania ludzi, przekształcenia nietotalitarnej rzeczywistości. Wykorzystywał też aparat państwowy dla swoich dalekosiężnych celów, wytyczał kierunki – jak pisała Hannah Arendt – odgałęzieniom totalitarnego ruchu. Właśnie takim odgałęzieniem, kolejnym pasem transmisyjnym partii planowano uczynić PO „SP”(...)*

(...) Organizacja stworzona została z zamiarem, który planowano zrealizować w przyszłości – zbudować nowe społeczeństwo, nie znające innych wzorów postępowania jak wykreowane przez totalitarne centrum.”¹

Zgodnie z wykładnią językową pojęcie „symbolizować” oznacza przedstawiać coś pod postacią symbolu, być symbolem czegoś (zob. Słownik Języka Polskiego, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 979). Symbol zaś to znak umowny, występujący zwykle w formie wizualnej, pełniący funkcję zastępczą wobec pewnego przedmiotu (pojęcia, stanu, rzeczy, itp.) i przywołujący ów przedmiot na myśl (budzący związane z nim reakcje; tak: Słownik języka polskiego PWN, red. M. Szymczak, t. 3, Warszawa 2002, s. 354). „Propagować” natomiast to szerzyć, upowszechniać idee, hasła, myśli (zob. Słownik Języka Polskiego, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 761, 979).

W uwzględnieniu powyższego stwierdzić należy, iż fakt honorowania wskazanej organizacji w nazwie ulicy sprawia, iż posiada ona charakter nazwy upamiętniającej organizację ściśle związaną z ustrojem komunistycznym, a zatem symbolizującą oraz propagującą komunizm.

W świetle powyższego stwierdzić zatem należy, iż Wojewoda Małopolski podziela w całości ustalenia dokonane przez IPN dotyczące niezgodności nazwy ulicy Służba Polsce w Miechowie z przepisami ustawy. Ustalenia te są kluczowe, z punktu widzenia wydania niniejszego zarządzenia i nie mogły zostać poczynione w oderwaniu od dokonanych faktów historycznych.

Na mocy art. 6 ust. 2 i ust. 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego nadającego ulicy o dotychczasowej nazwie Służba Polsce nazwę: Wąska.

Mając na uwadze okoliczność, iż Rada Miejska w Miechowie nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Służba Polsce w ustawowo określonym terminie, wydanie niniejszego zarządzenia jest konieczne i uzasadnione.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są

---

¹ K. Lesiakowski: *Powstanie Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”. Z polityki stalinowskiej wobec młodzieży polskiej*, Przegląd nauk historycznych, 2002, R. 1, nr 1, s. 123-143.

wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

POUCZENIE

Na niniejsze zarządzenie przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie w terminie 30 dni od dnia doręczenia tego zarządzenia, którą to skargę należy wnieść za pośrednictwem Wojewody Małopolskiego.

Prawo wniesienia skargi przysługuje Radzie Miejskiej w Miechowie na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Miechowie.

Zarządzenie zastępcze otrzymują:

- 1) Rada Miejska w Miechowie
- 2) Burmistrz Gminy i Miasta Miechów
- 3) Prezes Rady Ministrów
- 4) Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
- 5) Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
- 6) Główny Urząd Statystyczny
- 7) aa